

SPRAWOZDANIA

Forum Pedagogiczne
2015/2

Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „Euromigracje – mity, półprawdy, prawdy” (Warszawa, 2 grudnia 2014 r.)

W dniu 2 grudnia 2014 roku w siedzibie Pedagogium – Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie odbyła się konferencja naukowa poświęcona euromigracjom. Posłużyła ona do ukazania mitów, półprawd i prawd towarzyszących migracji milionów Polek i Polaków do państw ościennych i nie tylko. Patronat honorowy nad konferencją objął rzecznik praw dziecka Marek Michalak i Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Spotkanie zostało zorganizowane w odpowiedzi na dyskusję społeczną toczącą się wokół sytuacji dzieci pozbawionych czasowo opieki rodziców wyjeżdżających zarobkowo za granicę, a także w związku z prowadzonymi przez różne ośrodki badaniami konsekwencji tego zjawiska.

Konferencja przebiegała w dwóch etapach. W pierwszym reprezentujący różne uczelnie pracownicy nauki naświetlili teoretyczne aspekty wskazanego zjawiska. Drugi etap był poświęcony przede wszystkim prezentacji wyników badań przeprowadzonych przez Bartosza Walczaka z Uniwersytetu Warszawskiego. Badania te zostały zatytułowane „Dziecko, rodzina i szkoła wobec migracji rodzicielskich: 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej”. Na zakończenie wywiązała się między uczestnikami konferencji a prelegentami interesująca i ożywiona dyskusja.

Otwarcia konferencji dokonał rektor Pedagogium WSNS, prof. dr hab. Marek Konopczyński. Jako pierwszy zabrał głos rzecznik praw dziecka Marek Michalak, który przedstawił zjawisko euromigracji. Poruszył przy tym kwestię prawnego zabezpieczenia dzieci pozostających w kraju bez opieki rodziców. Przedstawił szczegółowe rozwiązania prawne, mające na celu zapewnienie dziecku opieki i poczucia bezpieczeństwa. Takim rozwiązaniem jest m.in. wyznaczenie patrona dziecka, czyli osoby odpowiedzialnej za bezpieczeństwo w sytuacji, gdy prawni opiekunowie nie są w stanie go zapewnić. Marek Michalak zwrócił uwagę zarówno na pozytywne, jak i negatywne aspekty takiego rozwiązania. Postawił również szereg pytań, które ze względów prawnych, organizacyjnych czy finansowych pozostają wciąż bez odpowiedzi.

Następnie zabrał głos Jerzy Nikitorowicz z Uniwersytetu w Białymstoku, który mówił o obywatelstwie jako przejawie transnarodowości i transkulturowości

w kreowaniu paradygmatu współistnienia w nowej Europie. Autor odniósł się do idei nowej tożsamości narodowej, nabywania kompetencji społecznych, działania i współdziałania w społeczeństwie. Jego zdaniem w dzisiejszych czasach szczególnym wyzwaniem jest przeciwstawianie się wszelkim podziałom. Każda jednostka ma traktować swoje obywatelstwo nie tylko jako przynależność narodową i państwową, lecz również ponadnarodową. Ukazany przez prelegenta współczesny człowiek ma wiele ojczyzn i szanuje wiele kultur. Młode pokolenie jest z natury wielokulturowe, dzięki czemu ma w sobie potencjał rozwojowy.

Jako kolejna wystąpiła Wioletta Danilewicz z Uniwersytetu w Białymstoku, która podjęła temat kierunków i sposobów interpretacji doświadczeń rodzin migranckich w Polsce. Skupiła się na kierunku, który opatrzyła epitetem „zabetonowany”. Cechuje się on tym, że badacz jest nie dość elastyczny, a nawet zamyka się na to, co inne; pomija neutralne i pozytywne aspekty migracji, skupiając się jedynie na negatywnych konsekwencjach, które mogą wzbudzić społeczne zainteresowanie. Tacy badacze zafałszowują rzeczywistość przez własne wyobrażenia o innych, a przez to dostarczają również błędnych informacji o badanych zjawiskach. Na koniec swojego wystąpienia prelegentka wyliczyła szereg przykładów błędnego interpretowania doświadczeń rodzin migrujących.

Potem na mównicę wszedł Wiktor Rabczuk z Pedagogium WSNS w Warszawie, który poświęcił swoje wystąpienie transnarodowym migracjom z perspektywy Unii Europejskiej i Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Przedstawił dane liczbowe związane z ruchami migracyjnymi i scharakteryzował pokrótce politykę migracyjną poszczególnych państw członkowskich Unii Europejskiej. Ze szczególną uwagą potraktował udział państw europejskich w migracjach, pozytywne i negatywne aspekty przemieszczania się ich obywateli, a także dyrektywy polityczne mające na celu łączenie rodzin migrujących. Odnosząc się do tej ostatniej sprawy, wypuklił szereg nieścisłości i braków w systemie prawnym, które uniemożliwiają łączenie rodzin.

Po krótkiej przerwie kontynuowano obrady. Jako pierwszy głos zabrał Leszek Korporowicz reprezentujący Uniwersytet Jagielloński. Poświęcił on swój referat kulturowym prawom dziecka. Skupił się na pojęciu eurosieroctwa, którego nie należy rozumieć wyłącznie jako rozłąki dziecka z rodzicami, lecz również sytuację, w której znajduje się dziecko odłączone od swojego środowiska, rodziny, kultury i języka. Paradoksalnie również w tym przypadku staje się ono eurosierotą.

Ostatni referat pierwszej części spotkania został wygłoszony przez Lidie Marszałek z Pedagogium WSNS w Warszawie. Zajęła się ona charakterystyką sytuacji psychospołecznej dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w rodzinie migracyjnej. Wypukliła znaczenie obecności rodzica w życiu dziecka w młodszym wieku. Jej zdaniem jest ona fundamentem wszechstronnego i harmonijnego rozwoju.

Jak wspomniano powyżej, druga część konferencji była poświęcona prezentacji i analizie wyników badań przeprowadzonych na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka

przez Pedagogium WSNS. Kierownikiem projektu był Bartłomiej Walczak. Analiza ta wykazała, że obecnie w polskich szkołach jest mniej dzieci rozłączonych z rodzicami wskutek migracji zarobkowej, niż miało to miejsce w minionych latach. Taki stan może świadczyć o tym, że zmniejszyła się liczba wyjazdów zarobkowych lub coraz częściej dochodzi do połączenia rodzin. Bartłomiej Walczak zwrócił uwagę na atrakcyjne systemy socjalne innych krajów Unii Europejskiej i opłacalność wyjazdu za granicę z dziećmi.

Jeżeli chodzi o gotowość do wyjazdów zarobkowych wśród reprezentantów młodego pokolenia, to 39% badanych deklaruje chęć opuszczenia Polski i zamieszkania poza jej granicami. Spośród młodych ludzi, których rodzice wyjeżdżali w celach zarobkowych, taką gotowość wykazuje aż 44%.

Za szczególnie niepokojący fakt badacze uznali to, że dzieci z rodzin migracyjnych częściej niż ich rówieśnicy sięgają po różnego rodzaju używki i sprawiają więcej problemów wychowawczych.

Przedstawione analizy wykazały, że jeżeli ojciec podejmuje decyzję o migracji, to opiekę nad dzieckiem pozostającym w kraju przejmuje matka. W sytuacji, gdy wyjeżdża matka, opiekę nad dzieckiem sprawują dziadkowie. Taki stan rzeczy rodzi wiele pytań o przygotowanie ojców do pełnienia funkcji rodzicielskiej.

Badacze starali się również określić, kto mógłby stać się autorytetem i po-wiernikiem dziecka znajdującego się w sytuacji rozłąki migracyjnej z rodzicem. Najrzadziej wskazywano na osoby duchowne, najczęściej natomiast na nauczycieli, rówieśników, krewnych i osoby z najbliższego otoczenia.

Po prezentacji wyników wywiązała się żywa dyskusja, która służyła z jednej strony pogłębieniu refleksji nad konsekwencjami zjawiska eurosieroctwa we współczesnej Europie, z drugiej natomiast – poszukiwaniu rozwiązań formalno-prawnych, organizacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych poprawiających sytuację dzieci eurosierot.

Aleksandra Spizarna
USKW, Warszawa